

ԿԱՐԻՊԱՆՏԻՆ ԱՅԺՄՈՒ ՎԻՃԱԿԸ.

Կարիպալտիին հին ղեկավարակիցներէն քանի մը հոգի գունդ մը կաղմած՝ կամեցան վենետիկոյ սահմաններէն ներս յարձրկիլ ու Աւստրիոյ եւ Իտալիոյ մէջ կռիւր բռնկցընել։ Կրսեն թէ սոցա միաբը այն էր առաջ՝ որ Յունաստանի ծովեզերքը ելնեն, եւ Յունաց ու Տաճկաց մէջ կռիւ ձգելով՝ Աւստրիան Իտալիոյ գէմ հանեն, անով Իտալացւոց տէրութիւնն եւս ստիպուի պատերազմ բանալու։ Երբոր Յոյնք յայտնի ըրին թէ իրենք օտարաց օգնականութիւնը չեն ուզեր, սուքա երկու խումբ բաժնուած՝ որոշեցին որ մտնեն հարաւային Թիրոլի երկիրն ու Վենետիկոյ դաւառը. բայց այն փորձն ալ չյաջողեցաւ։ Իտալացւոց տէրութիւնը հրաման

ըրաւ որ այն խորհրդին գործակից եղողները բռնուին բանտ գրուին։ Պրէշիա ու Պէրկամոյ քաղաքաց բնակիչներն ոտք ելան որ բանտարկեալները ազատեն. բայց տէրութիւնը նուաճեց զանոնք։ Կրսեն թէ այն դաւակցութեան գլուխը Մածճինին էր, որ Միլան կրնակէր ու յետոյ Անգղիա գնաց։ Կարիպալտին յայտնապէս մէջ մտաւ, պահանջեց որ բանտարկեալները արձրկուին. բայց նորա պահանջմունքը չկատարուեցաւ. ինքն ալ քիչ ժամանակէն դարձեալ քաշուեցաւ իւր սիրելի Քաիւրէրա կղզին, եւ անշուշտ յարմար առթի մը կսպասէ՝ Իտալիոյ ազատութիւնը ամբողջացընելու համար։

ԳԱՐԱՏԱՂԻ ՊԱՏԵՐԱԶՄԸ.

Տաճկաստանի մէջ Գարատաղի եւ Հերսեկի պատերազմը օրէ օր սաստկանալու վրայ է։ Ռուսաց եւ Գողղիացւոց տէրութիւնները մօտերս բողբեր են Օսմանցւոց Գարատաղի

սահմաններէն ներս ոտք կոխելուն գէմ. բայց Օսմանցիք այն բողբերին հակառակ՝ աւելի ալ շատցուցին այն կողմերն իրենց բանակը։

ԵՐԱՐԱՅՐԻՔ ԱՇԱԿԵՐՏԱՅ

ԽԱՂԻՊԵԱՆ ՈՒՍՈՒՄԵՆԱՐԱՆԻՆ ԱԶԳԻՍ ՀԱՅՈՅ

Ա.Ռ.Ա.ԶԱՐԿՈՒԹԻՒՆ.

Ուսումնարանի մը մէջ ձրն է օտար հոգին եւ ձրը ազգային։ — Խալիպեան Ուսումնարանին մէջ օտար հոգի է րե ազգային։

Մեր ազգին մէջ կրնան գտնուիլ այնպիսի երիտասարդք, որք թէպէտ եւ անուանի եւ բարեկարգ ուսումնարանէ մը ելնեն, եւ ուսմանց հետ զանազան օտար լեզուներ եւս սովորած լինին վեց՝ եօթը տարի, եւս եւ փոքր իշատէ իրենց ազգին հաւատքը, սակայն այն կրթութիւնը ազգային հոգւով չլինի։ Մարդս պէտք չէ միայն իւր անձնական օգուտը նայի, այլ եւ ազգին օգուտը միշտ աչքին առջեւը պէտք է ունենայ, եւ ազգին խեղճութիւնները մտածելով՝ կարող լինի իւր կողմանէ եւս դարման մատուցանել։ Բայց ինչո՞վ կրնայ օգուտ ընել ազգին այն Հայը որոյ վերայ ազգասիրութեան նշոյլն անգամ չերեւի. ոչ իւր ազգին պատմութիւնը գիտնայ եւ ոչ հաւատքը. ծիծաղի իւր ազգին սովորութեանցը եւ եկեղեցւոյ ծէսերուն վերայ, ամենայ իւր հայ անունէն, եւ աշխատի — եթէ կարելի է — քեւել սրբել իւր վրայէն հայ անունը։ Ի՞նչ մեծ ա-

մօծ. մինչդեռ Ասորին չամչար իւր Ասորի անունէն, Տաճիկը իւր Տաճիկ անունէն, միայն Հայը այս ախտը ունենայ։ Իսկ այն ուսումնարանին հոգին կրնայ ազգային ըսուիլ, ուր ամենէն աւելի յարգ ունի Հայոց լեզուն, ինչպէս որ պէտք է կտրեցընէ Հայոց պատմութիւնը եւ հաւատքը, եւ անկից ելած աշակերտները ազգասէր անձինք լինին։

Մեր Խալիպեան ազգային Ուսումնարանին համար ամենայն իրաւամբ կրնամք ասել թէ բոլորովին ազգային հոգւով է. վասն զի իւր գլխաւոր նպատակն է՝ բաց ի օտար լեզուներէն սովորեցնել Հայոց մանկուոյն իրենց մայրենի լեզուն, եւ պատրաստել ազգիս համար օգտակար անձինք։

Թէ՛ ուսումնարանիս մեծաւորք, թէ՛ վարժապետք եւ թէ՛ աշակերտք, ամէնքն ալ ազգասիրութեամբ վառուած, ամենեւին ականջ չկախելով չարախօսներուն ու նոցա ըրած զրպարտութեանցը, կաշխատին յօգուտ եւ իշառաջադիմութիւն ազգիս. աշակերտաց լսած խրատները ըստ մեծի մասին ազգասիրութեան եւ հայրենասիրութեան վերայ են. իրենց ազգին պատմութիւնը ընդար-

ձակ կերպով եւ հաւատքին ամէն գլխաւոր մասունքը իրենց դաս կտրուին. մէկ խօսքով՝ իրենց առած կրթութիւնը բոլորովին ազգային հոգեւով է:

Շատ փափաքելի է որ ամենայն ուսումնարանաց հոգին եւս ազգային լինի. օտար լեզուները չունենան այնչափ յարգ՝ որչափ Հայոց լեզուն, եւ անկից ելած աշակերտը իրենց ազգային կրթութեամբը ուրիշ Հայ երիտասարդաց օրինակ լինին ազգային բարեպաշտութեան, ազգային պատմութիւն եւ մատենագրութիւն լաւ գիտնալու, ազգային մաքուր լեզուով խօսելու, եւ ազգային գովելի սովորութիւնները ըստ կարի անխառն պահելու:

ԱՌԵՏԻՔ ՏԱՌՈՒԹԵԱՆ, ԽԱՐԱՍՈՒՅԻ
Աշ. Գ Գասարանի.

ԱՅԼ ԱՌԱՋԱՐԿՈՒԹԻՒՆ.

Պէտք է արդեօք աշակերտաց բարգմանութիւնները եւս երախայրեաց կարգին մէջ տալը թէ ոչ:

Արդէն սորա նման էր այն խնդիրը որ տրուած էր մեզ, եւ լուծեցինք, եւ գրեթէ ֆիշդ կերպով կատարուեցաւ, որ էր թէ արդեօք պէ՛տք է աշակերտաց ֆեմարանիս մէջ կարդացած ֆառերը տալը թէ ոչ: Այս խնդիրն եւս կարող եմ ասել թէ առաջին խնդրոյն կից է, եւ անոր տրուած ամէն օգուտներն ալ ունի թէ՛ ուսումնարանին, թէ՛ ազգին եւ թէ՛ թարգմանող աշակերտաց. ուստի եւ այս խնդիրս արժանի կգատիմ անոր նման վճռոյ մը:

Ուսումնարանի մը յառաջադիմութեանը համար հարկաւ ամէն նպաստաւոր միջոց հարկ է իգործ դնել. մանաւանդ այս առաջարկութիւնը, որ բացի ուսումնարանին յառաջադիմութենէն, ընդհանուր ազգին եւս օգտակար է:

Ի՛նչ օգուտ ունի արդեօք ուսումնարանին, ազգին եւ աշակերտաց՝ նոցա թարգմանութիւնները տպագրելը:

ա) Ազգին օգուտը այն կլինի որ ախորժանօք եւ զուարճութեամբ կարդալով իւր որդւոցը մանկութեան ժամանակ ըրած թարգմանութիւնները, իւր խորին տրտմութեանը մէջ անշուշտ կմխիթարի, յուսալով թէ այն գրողները ատենով ազգային ուսման բուրաստանին ծաղկները ոռոգողներուն, խնամողներուն, ասեցնողներուն եւ բուրաստանին չորս գին բուսած փուշերը եւ անպիտան խոտերը խլող փրցնողներուն կարգէն պիտի լինին:

բ) Ուսումնարանին անունը ասով բարձրանալուն տարակոյս չկայ, եւ բարեմիտ անձանց ուսումնարանիս մէջ տրուած կրթութեանը վրայ ունեցած տարակուսանքին գոնէ մէկ մասը անցընելու պատճառաւ կլինի աշակերտաց թարգմանութեանց տպագրութիւնը:

գ) Թարգմանիչ աշակերտաց անձնական օգուտն եւս մեծ է: Նախ աշակերտը գովելի փառասիրութեամբ վառեալ, կշանայ որ իւր աշխատասիրութեամբը օտար լեզուով տպուած բաներուն

գեղեցիկները կթարգմանէ յօգուտ ազգին, որով հարկաւ այն լեզուն՝ ուստի կթարգմանէ՝ աւելի գեղեցիկ ոճերուն կտեղեկանայ, եւ թարգմանութեան աղէկ կվարժի:

Թողումը թարգմանչին ծնողացը ուրախութիւնը եւ փառք տալը որ իւրեանց որդին այս ուսումնարանս յուղարկեւ են, երբ իւրեանց որդւոյն թարգմանութիւնները տպուած տեսնեն:

Այժմ տեսնեմք թէ արդեօք ի՛նչ տեսակ թարգմանութիւնները պէ՛տք է տալը: Տպելէն վերջը հարկաւ լաւը՝ արժանին պէ՛տք է տալը. եւ լաւը ո՞րն է, եթէ ոչ այն՝ ուստի ազգը կրնայ օգուտ քաղել եւ խրատ առնուլ. եւ կամ այն որ ազգին կվերաբերի, եւ ոչ թէ երկայն երկայն վէպեր եւ անօգուտ բաներ. շարադրութիւնն եւս պէ՛տք է որ պարզ լինի եւ դիւրիմաց:

Դարձեալ, երախայրեաց մէջ տպուելու թարգմանութիւնները խիստ երկայն պիտի չլինին, այլ կարճ, բայց ազգու եւ բացայայտ, որպէս զի ընթերցողները չձանձրանան, եւ մէկու մը թարգմանութեան երկայնութեանը համար ուրիշինը չմնայ տպագրութենէ, եւ որպէս զի ուրիշ ֆեմարանական ֆառերուն արգելք չլինի: Իսկ եթէ շատ լաւ լինի թարգմանութիւնը, թէ եւ երկայն, զայն կարելի է երախայրիքէն զատ գրքուկի մը մէջ տալը, թարգմանչին աշխատութիւնը վարձատրելու համար:

Ո՞ր ատեն արդեօք աշակերտը թարգմանութիւններ պիտի ընեն: — Աշակերտ մը թարգմանութեան համար պիտի չզոհէ իւր աւելի հարկաւոր դասերուն ժամանակները, այլ ազատ եղած ժամանակը, որպէս զի դասերէն՝ ուսմունքէն չզրկուի եւ ուրիշներէն ետ չմնայ: Ընդհանրապէս լաւ կերեւի որ ինչպէս մինչեւ ցարդ՝ այնպէս եւս ասկէ վերջը, մեծարգոյ Տեսուչը հարցաքննութենէն ետքը ամէն աշակերտի իւր կարողութեանը համեմատ բաներ տայ թարգմանելու, սկսելով երրորդ դասարանէն եւ երկրորդին մեծերէն:

Եւ որովհետեւ զանոնք ամէնը մէկէն տպագրելը անկարելի է երախայրիքին մէջ, նախ հարկաւոր է անոնց մէջէն լաւերն ընտրել. եւ այս ընտրութիւնը իմ կարծեօքս լաւ կլինի եթէ մեծարգոյ Տեսուչը յանձն առնու. եւ եթէ այս աշխատութիւնը իրեն ծանրութիւն է, ինքը որոշէ բարձրագոյն դասարաններէն չորս հոգի, եւ նոցա յանձնէ թարգմանութեանց ընտրութիւնը: Իսկ սրբագրութիւնը կարելի է այն չորս հոգւոյն թողուլ, եւ նոցա սրբագրելէն վերջը Գերապատիւ Խորէն Վարդապետը, եւ կամ Գուրբ, Սրբազան Հայր, բարեհաճիք աչքէ անցընել եւ սրբագրել, եւ այնպէս իրոյս ընծայել զանոնք յօգուտ եւ իմխիթարութիւն ազգիս, իբաջարութիւն թարգմանչաց եւ յուրախութիւն ծնողաց նոցա, եւս եւ յիրաւացի փառս Ուսումնարանիս:

ՍՏԵՓԱՆՈՍ ՊԱՐՈՒՏԱՐԵԱՆ, ԳԵՆԵՆԵՅԻ
Աշ. Գ Գասարանի.